

Vdova, sirotek, host: vidět věci z pohledu druhého

Původ materiálu

Daniel Matějka ml.

Pořadí v lekci

37

Téma

Bůh se staví na stranu slabých a ohrožených, zjednává právo těm, kdo žádná práva nemají, miluje ty, které nikdo rád nemá.

Cíle

- Děti se naučí vnímat, kdo je potřebný či ohrožený.
 - Děti poznají, jaká je to síla a proměna, když se někdo zastane bezmocného a bezbranného.
 - Děti poznají, že to mohou být právě oni, kdo se zastanou, postaví za slabého, a v tom že je velikost člověka.
 - Děti se naučí uvažovat o tom, jaká pomoc je vhodná pro kterého člověka, co je opravdovou pomocí.
-

Pro učitele

Poznámky k příběhu

Vdova, sirotek a host jsou tématem mnohých biblických přikázání. A sice proto, že patřili *k nejohroženějšímu z lidí*. K životu vdovy a sirotka patří smutek ze ztráty blízkého. Důvod, proč jsou středem zájmu tolika biblických přikázání, však není citový, ale spíše praktický a právní:

Ve starém orientě přináležela občanská práva pouze dospělým mužům (svobodným, ne otrokům). Žena byla buď pod ochranou svého otce, později manžela, případně byla odkázána na péči nejstaršího syna či dalšího příbuzenstva. Žena, která přišla o svého manžela, se ocitla mimo právní prostor a nebylo vždy zcela jasné, kdo se o ní postará či kdo se jí zastane v případě křivdy. V některých případech se vdova vracela do otcovského domu (Gn 38,11, Lv 22,13), podle zákona ji však měla zajistit rodina zemřelého (Dt 25,5–10), což nešlo vždy hladce a samozřejmě (Rt). Situace sirotků byla podobně nesnadná, byli

odkázání na dobrodiní ostatních. Záměrem biblických přikázání bylo zdůraznit, aby se k vdovám a sirotkům chovali dobře všichni (ne pouze jejich příbuzenstvo).

Zvláštní ohled na ohrožené skupiny měl být brán při sklizni (Dt 24,17–22): Ten, kdo sklízel z pole, neměl úzkostlivě sbírat každý upadlý klas (Rt 2) či zapomenutou olivu, měl je nechat potřebným. Je to zvláštní slovo do dnešní doby, kdy lidé chtějí mít ze všeho sto, nejlépe pak sto deset procent.

Situaci hostů a přistěhovalců ztěžoval lidský sklon vymezovat se vůči všemu cizímu. K právní nezajištěnosti cizince mohla přibýt i nenávist ze strany domácích. *Když tedy Hospodin „zjedná právo sirotku a vdov?, miluje hosta“, zjedná právo t?m, kdo žádná práva nemají, a miluje toho, koho nikdo jiný moc rád nemá.* Cestou k naplnění biblických příkazů pak není soustředění se pouze konkrétně na vdovy, sirotky a cizince, ale vůbec na ty, kteří nemají žádná práva nebo jsou předmětem nenávisti ostatních, možná i předmětem naší nenávisti.

Boží přikázání ohledně vdov, sirotků a cizinců nestojí pouze na jednoduchém imperativu. Je za nimi argument, *zkušenost*: „*nebo? jste byli hosty v egyptské zemi*“. Zkusili jste si, potažmo vaši otcové si zkusili, jaké to je být cizincem, nemít žádná práva či být pohrdán ostatními. Proto byste měli s cizinci soucítit a zacházet s nimi dobře! (Podobná logika se objevuje i v hrozbě v Ex 22,20–23: neutiskujte vdovy a sirotky, jinak dám vašim ženám a dětem poznat, jaké to je být vdovou a sirotkem.) Za správným jednáním vůči ohroženým lidem je tedy *ochota vid?t v?ci z jejich úhlu pohledu*, jak je vidí a prožívají oni.

Protože i B?h vidí v?ci z jejich úhlu pohledu (Mt 25,31–45). Tento pohled se dostává ke slovu i v rozhovoru Ježíše a učedníků o tom, kdo je největší. Spor učedníků o důležitost nacházíme v evangeliích vícekrát, pro využití v nedělní škole se nebojte prvky jednotlivých vyprávění kombinovat. (Mk 9,33–37; Mk 10,35–45; L 9,46–48; L 22,24–28; Mt 20,20–28). Obvyklé je vidět velikost a důležitost v moci, Ježíš však učí vidět velikost v pomoci. (Nebezpečí je ovšem v tom, že z pomoci se může stát moc nad druhým.) Kdo je největší z pohledu malých a ohrožených? Ten, kdo jim pomáhá, kdo se jich zastane, kdo jim slouží. Tento pohled je také Boží pohled.

Starozákonní přikázání ohledně vdov, sirotků a cizinců neberou v úvahu, *jestli si naši pomoc musí zasloužit svým vzorným životem*. Prostě jsou ohrožení, tak jim pomáhejte. Nový zákon také zná péči o vdovy (Sk 6,1) na jednom místě ji však podmiňuje jejich spořádaným životem (1 Tm 5,3–16). Může být otázkou k diskusi, zda máme pomáhat jen těm „slušným“ a „hodným“ nebo se obracet i k těm, kteří ne všechno v životě dělají správně podle našich představ, případně k těm, kteří svou nedobrou situaci nebo nenávist ostatních do určité míry

sami zapříčinili. Směrovkou může být to, jak často byl Ježíš hostem u (skutečně!) hříšných lidí. (srov. Mt 5,45) Ovci, která se vzdálila stádu, viděl na prvním místě ne jako neposlušnou, ale jako ztracenou. (L 15,1–7)

Úskalí

Rozmyslete, nakolik chcete zdůraznit citovou stránku tématu: ztráta rodiče, ztráta manžela. Cílem není utápění se ve smutku těch, kdo o někoho přišli, ale praktická pomoc těm, kdo pomoc potřebují.

Odkazy

- www.diakonie.cz
 - www.charita.cz
 - www.adra.cz
 - www.clovekvtisni.cz
-

Pro děti

Pro předškolní děti

Báli jste se někdy? Co v takovou chvíli pomohlo? Není v takovou chvíli nejlepší, když někdo přijde a vezme vás za ruku? Nebo vás obejmě? Nebo se postaví vedle vás a vy víte, že vás bude bránit, kdyby vám něco hrozilo. Máte někoho takového? Potřebují i dospělí někoho takového?

Může se ovšem stát, že někdo nemá nikoho takového. Třeba nějaké dítě nemá tátu nebo paní přijde o svého manžela. (Tuhle myšlenku mohou děti vyslovit samy.) Anebo někdo musí pryč do cizí země a tam nikoho nemá. Představte si, že byste museli odjet někam pryč, kde byste nikoho neznali. Jak by vám bylo? Takový člověk je v těžké situaci. Nemá, kdo by mu pomohl. A když mu chce někdo ublížit, nikdo ho nebrání. Takoví lidé někdy jsou i docela nedaleko od nás.

Bůh ale říká: Pozor, právě takové lidi, kteří nikoho nemají, budu bránit a chránit já o to víc. A kdo by jim chtěl ublížit, ten mě rozzlobí. A naopak, to mi udělá velikou radost, když takovýmhle lidem budete pomáhat.

Zkuste s dětmi sehrát malou situaci: jeden se bojí, druhý k němu přijde, stoupne si vedle něj a vezme kolem ramen. Mluvte s dětmi o tom, jaké jim to připadá: příjemné/nepříjemné, snadné/nesnadné. Zažily děti někdy situaci, kdy mohly druhému takhle pomoci?

Celé dění může skončit tak, že se všechny děti budou držet kolem ramen. V tu chvíli je možné mluvit s dětmi o tom, jestli bychom mezi sebe vzali někoho jiného, cizího.

Pokud by ve skupině byly menší i velké děti dohromady, můžete rozšířit aktivitu o živé obrazy. Starší (nejlépe konfirmandi) by předváděli situace (člověk napřažený k ráně, pod ním na zemi ležící bitý; skupina ukazující si výsměšně prstem na jednoho na okraji; skupina stojící zády k jednomu z nich apod.), mladší by říkali, jak se kdo v tom obraze asi cítí. Jak se asi cítí a jak situaci vidí především ti ohrožení, případně jak jim lze v takové situaci pomoci. (Promyslete, nakolik je skupina na toto zralá. Pokud by tyto obrazy předváděly menší děti, je tu riziko, že se nechají unést svou negativní rolí bijících či vysmívajících se, čímž by záměr vidět věci z pohledu ohroženého vzal za své.)

Pro mladší děti

Učedníci byli dospělí chlapi. A přece se někdy chovali jako malí kluci.

Jednou když šli s Ježíšem do Kafarnaum, šel on sám trochu napřed, zatímco oni se za ním tlumenými hlasy, ale velmi zaujatě o čemsi dohadovali. Když došli do města, zeptal se jich Ježíš: „O čem jste to tam vzadu vlastně tolik diskutovali?“ Učedníci sklopili hlavy a nastalo trapné ticho. Byli jako kluci přistižení při lumpárně. Nevíme, jestli to někdo z nich přiznal, nebo Ježíš přece jen zaslechl něco z jejich tlumeného rozhovoru, nebo jim to prostě poznal na očích, každopádně ta věc byla: Kdo z nich je nejdůležitější. O tom se učedníci dohadovali.

Znáte takové to klukovské soutěžení? Kdo je nejsilnější, nejskvělejší. Ale ono to je určitě i mezi děvčaty, že? Kdo má krásnější tričko a podobně? A nemyslete si, že tohle je jenom mezi dětmi. I dospělí se rádi předhánějí v tom, kdo je důležitější, kdo toho víc dokázal, kdo si může víc dovolit koupit. Třeba o tom tolik nemluví, ale dělají dost pro to, aby ostatní trumfli nebo aby se před ostatními ukázali.

Ježíš na to učedníkům říká: Ano, člověk může být důležitý a velký. I vy můžete být strašně důležití. Ale víte, podle čeho se to pozná? Podle čeho se to měří? Co byste řekli? Ježíš říká: Měří se to podle toho, jak dokážete druhým pomáhat. A to ne jenom těm, kteří potom pomůžou vám. Víte, to není takové umění, pomáhat si na oplátku. (I když to také není špatné.) Ale velký člověk je ten, který dokáže pomáhat a sloužit těm, kteří mu to oplatit

nemůžou. Kteří jsou skutečně chudí, hladoví, v nouzi, nemají práci a podobně.

Lidé chtějí v životě dělat velké věci, něco co je vidět, aby byli slavní a mluvilo se o nich. Ale pro Pána Boha dělá velké věci ten, kdo se věnuje právě malým a slabým. Ježíš tehdy chytil za ruku jedno dítě, co tam byly s nimi (kolem Ježíše a učedníků byli děti!). Jak známe Ježíše, nechtyl tehdy za ruku nějakého „vzorňáka“, jedničkáře nebo siláka, ale vybral spíš malého ušmudlaného Lojzíka, který si sám sotva dokázal zavázat tkaničky a nikdo s ním nechtěl moc kamarádit. Ježíš ho objal, a říká: když pomůžete takovému malému odstrkovanému „špuntovi“, je to jako byste pomáhali mně.

Ale nejenom takoví potřebují pomoc. Víte, kdo všechno další na světě nebo třeba i blízko nás potřebuje, abychom se k němu chovali hezky a starali se o něj? Koho všechno vymyslíte a jak takovým lidem můžeme pomáhat?

V Bibli se často píše o vdovách, o ženách, co přišly o své manžely a tak to mají těžké. Nebo o sirotcích, co nemají rodiče. Anebo o cizincích, kteří jsou daleko od domova a u nás nemají, kdo by jim pomohl. Vymyslíte určitě i víc takových lidí, kteří pomoc opravdu potřebují. Bůh říká: na těchhle lidech mi obzvlášť záleží. Tak na ně buďte hodní.

Ono to možná vypadá jako malé činy, pomáhat slabým. Člověk si tím slávu nezíská, asi se o něm nebude psát v novinách, někdo se mu možná bude i posmívat. Ale víte, jak budete důležití pro ty, kterým jste pomohli? Kterých jste se zastali? V tom je opravdová důležitost a velikost člověka.

Jestli někdo chce být mezi vámi opravdu velký a důležitý, ať pomáhá a slouží všem.

Pro starší děti

Vyložte dětem, v čem spočívala nesnadná situace vdov, siroteků a cizinců. Otevřete diskusi na téma, kdo je nejohroženější v naší společnosti. (Etnické/náboženské menšiny? Staří lidé?)

Připravte si obrázky lidí v nouzi, nad nimi diskutujte, co tito lidé nejvíce potřebují, co jim nejlépe může pomoci. Např.:

1. žebrák na ulici (pomůže nejlépe dát mu stokorunu, nakoupit jídlo, nebo přispět nějaké organizaci, která provozuje azylové domy nebo pomáhá najít práci?)
2. pracující dítě v Africe (pomůže poslat chleba, mouku, léky nebo peníze, nebo živou krávu, nebo mu zařídit školy v Evropě, nebo podpořit organizaci, co buduje školy

v Africe?)

3. starý člověk (pomůže zaplatit domov důchodců, nebo mu pomoci s nákupem, nebo si za ním pravidelně chodit povídat?)
4. žena v přistěhovaleckém táboře (...)
5. opilec v hospodě/u hracího automatu (...)
6. zdrogovaný mladistvý (...)
7. vězeň (...)
8. člověk obklopený luxusními věcmi (...)

To jsou pouze příklady, nebojte se použít i jiné. Diskutovat můžete se všemi dětmi dohromady nebo obrázky rozdat do dvojic / skupin k samostatné práci, jejíž výsledky pak děti představí. Diskusi nad obrázky ved'te otevřeně, není dáno, co jsou správné nebo špatné odpovědi. Nad některými obrázky může vzejít otázka, jestli vůbec máme takovému člověku pomáhat, jestli si to zaslouží, jestli to není předem ztracené apod. V návaznosti na to můžete dětem navrhnout, aby zkusili vidět a popsat situaci z pohledu toho člověka v nouzi, co mohl zažít, co mohlo určit jeho životní směr.

Můžete téma uchopit také pomocí živých obrazů — viz závěr oddílu pro předškolní děti.

Přesah

Jaké dobročinné organizace znáte? Jak a kde pomáhají?

Bible přikazuje nebrat při sklizni z pole úplně vše, ale nechat potřebným. Můžeme tohle v dnešní době nějak napodobit?

O potřebné v naší zemi se svým způsobem stará stát. Lidé platí daně, ze kterých jdou příspěvky potřebným nebo organizacím, které se o ně starají. Stačí se na tohle spolehnout, nebo je potřeba pomáhat i jinými cestami?

Může snaha o pomoc někdy škodit? Pomoc může vytvořit nezdravý vztah závislosti ohroženého na dobrodinci, může vést ohroženého k pasivitě. (Vdovy a sirotci si klasy, co zbyly na poli, sbírali sami, nečekali, až jim je někdo donese.)

Liturgie

Písně

Svítá: 387 — *Přímlovný zpěv*; 273 — *Přemýšlej, děkuj a služ*; 261 — *Pomoz mi, můj Pane*; 228 — *Modlitba*; 21 — *Přímlova*

Haleluja Amen: 37 — *Má duše Boha velebí*; 14 — *Někdo mě vede za ruku*; 38 — *Odpusť*

Biblický text k zapamatování

Kdo se mezi vámi chce stát velkým, buď vaším služebníkem. (Mk 10, 43)

(nebo Ž 68,6–7a)

Modlitba

Bože, Otče, ty se zastáváš všech slabých a bezbranných. Zastáváš se jich, i když nejsou bez chyby, svou pomoc a lásku neodepřeš žádnému hříšníkově. Chceme to také takhle umět, prosíme, uť nás. Amen.

Odkaz na píseň

[Za ty, kdo hladem trpí a bídou, prosíme](#)

[Přemýšlej, děkuj a služ \(SV273\)](#)

[Pomoz mi, můj Pane \(SV261\)](#)

[Ó Pane můj, nenech mne být](#)

[Bud' vůle tvá, bud' vůle tvoje všude tam](#)

[Má duše Boha velebí \(BTS29\)](#)

[Někdo mě vede za ruku \(BTS22\)](#)

[Odpusť \(BTS43\)](#)

Cílová skupina

[Školní](#)

[Předškolní](#)

Katechetické cykly

[Církevní rok](#)

Biblický odkaz (kat)

[Deuteronomium 10,16–19](#)

[Marek 9,33–37](#)